

Ús de la llengua

Les propietats del text

Entenem per propietats tots els **requisits** que ha de complir qualsevol text per tal que el missatge que transmet esdevingui plenament **eficaç**. Les propietats textuais són sis: l'**adequació** a la situació comunicativa, la **coherència** de la informació, la **cohesió** de les diferents parts del discurs, la **correcció** lingüística, la **presentació** i l'**estil** personal.

L'adequació a la situació comunicativa

Per saber si un text aconsegueix l'adequació necessària, ens hem de fixar en els punts següents:

- La **intel·ligibilitat**. L'emissor ha de fer que el **text** sigui totalment **intel·ligible** per al receptor. Per exemple: quan un metge es dirigeix a un pacient, ha de fer l'esforç de fer-se entendre i, per tant, de fer comprensibles els termes específics que utilitzi.
- El **tema** i el **propòsit** comunicatiu. El **tema** (que pot ser molt especialitzat o més aviat de caràcter general) i el **propòsit** comunicatiu (conversar, explicar, convèncer, instruir...) condicionen el lèxic, la sintaxi i l'organització del text. Per exemple: quan s'explica un tema d'una especialitat mèdica, s'utilitzen termes científics i tècnics. En canvi, quan es parla de la salut en general, s'acostuma a usar paraules més habituals, d'un significat més genèric.
- El **canal**. La llengua **oral** i la llengua **escrita** tenen característiques **diferents**: l'**oralitat** permet el·lipsi (sobreentesos gràcies al context situacional o al llenguatge no verbal), juxtaposicions, frases suspeses, termes molt genèrics i díctics (*aquí, allà, aquest, aquell...*), tics lingüístics (*bé doncs, m'explico?, ara que hi penso, veritat?...*), etc.; en canvi, l'**escrit** exigeix fer explícit el context situacional, ordenar més clarament les oracions, usar termes més precisos, eliminar els elements superflus, etc. Cal tenir present que el lector no disposarà de més informació que la que li ofereix el text escrit.

Un metge s'ha d'adreçar d'una manera intel·ligible al pacient per aconseguir que la comunicació sigui totalment eficaç.

➔ S'anomenen **díctics** els mots d'un enunciat que ens remeten al context situacional, ja que fan referència: a) a la **situació espacial** (el significat dels demostratius *aquest / aquell, això / allò*, i dels adverbis *aquí / allà* depèn del lloc on es produeix l'enunciat); b) a la **situació temporal** (el significat dels adverbis *ahir / avui / demà* o *abans / ara / després* depèn del moment en què s'emet el missatge), i c) als **interlocutors** del missatge (el significat dels pronoms *jo / nosaltres, tu / vosaltres* i *ell / ells* depèn de les persones que participen en l'acte comunicatiu).

- d) El grau de **formalitat**. Segons el tipus de text i la relació que hi ha entre emissor i receptor, s'haurà d'utilitzar un grau de formalitat més alt o més baix. Per exemple: el **tractament** personal (*tu, vostè, vos...*), que ha de ser sistemàtic en tot el text, dependrà del grau de confiança que tingui l'emissor envers el receptor.
- e) L'**àmbit de la comunicació**. Certs àmbits, pel seu abast comunicatiu, presenten exigències especials que cal tenir en compte. Per exemple: una carta pública (carta al director del diari) o una intervenció en un programa radiofònic exigeixen l'ús d'un registre més formal (llengua estàndard) que no pas una carta privada o una conversa informal. El context situacional sol afavorir l'ús d'un determinat gènere textual (conversa cara a cara, conversa telefònica, carta, nota personal, conferència, míting...). Així doncs, un text és adequat quan s'adiu amb la situació comunicativa.

La coherència de la informació

Per saber si un text aconsegueix la coherència necessària, ens hem de fixar en els punts següents:

- a) La **quantitat** d'informació. Un text ha de tenir estrictament la informació necessària perquè la comunicació sigui eficaç. Per tant, cal evitar tant l'excés d'informació (dades irrellevants, redundàncies o repeticions) com el defecte (excés de dades implícites o de pressuposicions).
- b) La **qualitat** de la informació. Cal que les oracions aportin informacions noves que desenvolupin el tema general o els subtemes del text i també que cada idea nova s'encadeni prenent com a base la idea anterior. Les idees s'han d'exposar, doncs, de forma completa, progressiva i ordenada, amb els exemples apropiats.
- c) L'**estructura** del text. L'esquema bàsic d'introducció, desenvolupament i conclusió es pot aplicar (amb certes adaptacions) a qualsevol tipus de text. En cadascuna d'aquestes parts, cal establir unitats significatives menors: els **paràgrafs**. La separació del text en paràgrafs té una gran importància pel seu impacte visual. Cada paràgraf ha de desenvolupar un aspecte del tema de què tracta el text i ha d'estar relacionat amb els altres paràgrafs mitjançant els connectors adequats.

La cohesió de les diferents parts del discurs

Per saber si un text aconsegueix la cohesió necessària, ens hem de fixar en els punts següents:

- a) La **connexió** de paràgrafs i de frases. Un text forma una unitat; per tant, els paràgrafs i les frases han d'estar relacionats pel **sentit** (referents comuns) i pels **connectors** discursius. En el quadre de la pàgina següent mostrem els connectors més importants, que agrupem en tres grups: els **marcadors** d'ordre, de continuïtat i d'èmfasi; els **introdactors** temàtics, explicatius i de síntesi, i els **relacionants** contrastius i consecutius.
- b) L'**entonació** i la **puntuació**. L'entonació indica la modalitat de l'oració (interrogativa, exclamativa...), l'actitud del parlant (reflexiva, irònica...), l'èmfasi que es posa en determinats punts del text, l'acabament de les parts i el final del text. Els signes de puntuació, a més d'indicar aproximadament les corbes melòdiques, senyalen els diversos apartats de l'escrit (paràgrafs, frases, incisos, etc.) i regulen la relació entre els diferents grups de mots de cada oració.

Connectors textuais	
1. Marcadors d'ordre per distribuir les idees	<i>en primer lloc, primerament, per començar, d'entrada... en segon lloc, a continuació, després... en darrer lloc, per acabar, finalment, per últim... d'una banda ... de l'altra, per un costat ... per un altre</i>
2. Marcadors de continuïtat per fer progressar la informació	<i>i, a continuació, a més, doncs bé, així, llavors / aleshores...</i>
3. Marcadors d'èmfasi per intensificar les idees introduint un nou element	<i>sens dubte, en efecte, certament, per descomptat, i encara més, a més (a més), ni més ni menys...</i>
4. Introduïdors temàtics per encetar aspectes nous	<i>pel que fa a, amb relació a, respecte a...</i>
5. Introduïdors explicatius per especificar, ampliar, equiparar, exemplificar...	<i>Especificació: en concret, especialment, de fet, en realitat... Equiparació: de manera semblant, igualment, així mateix... Equivalència: és a dir, o sigui, això és, (dit) en altres paraules... Correcció: més ben dit, (o) millor, vull dir... Exemplificació: per exemple, a tall d'exemple, posem per cas, així (per exemple)...</i>
6. Introduïdors de síntesi per resumir o concloure	<i>en resum, en síntesi, en conclusió, comptat i debatut, en poques paraules, en definitiva, per concloure...</i>
7. Relacionants contrastius per expressar oposició, restricció, contraposició...	<i>Adversatius: però, tanmateix, en canvi, en cas contrari, ara (bé)... Restrictius: si més no, almenys... Concessius: no obstant això, malgrat tot, de tota manera, amb tot, tot i que, en tot cas, així i tot, sigui com sigui... Contrapositius: en realitat, de fet, ben mirat, ans al contrari...</i>
8. Relacionants consecutius per indicar conseqüència	<i>per tant, en conseqüència, així doncs, aleshores...</i>

- c) La **relació semàntica**. La unitat comunicativa del text fa que hi aparegui un conjunt de paraules relacionades semànticament: mots d'un mateix camp semàntic, sinònims i antònims, hiperònims i hipònims, etc. Per **evitar la repetició** d'una mateixa paraula disposem de la pronominalització (*si veus en Joan, saluda'l de part meua*), l'el·lipsi (*en Joan no vindrà; Ø està malalt*), la substitució lèxica (*en Joan està trist; aquest xicot té algun problema*), etc.
- d) La **correlació temporal**. Els verbs han de mantenir una correlació lògica durant tot el text. En el passat, per exemple, és important diferenciar el període de temps acabat (*ahir vaig veure en Joan*) del període de temps inacabat (*aquesta setmana he vist en Joan*).

La correcció lingüística

Per saber si un text aconsegueix la correcció lingüística, ens hem de fixar en els punts següents:

- a) La **morfosintaxi**. Un bon text ha d'evitar els anacoluts (frases incompletes o mancades de concordança), frases embolicades (excessivament complexes), frases empobrides (sempre juxtaposades, sense connexions), deformacions de paraules, mala puntuació...
- b) El **lèxic**. Un bon text ha d'utilitzar el lèxic adequat (específic o no) per tal que el missatge sigui eficaç. En general, cal evitar els termes imprecisos o massa generals (*cosa, fer, dallò...*), els barbarismes, és a dir, els elements lingüístics no admesos

→ Hi ha dos procediments tipogràfics per marcar els paràgrafs:

- a) Es deixa un queixal d'entrada (tres espais en blanc) a la primera línia dels nous paràgrafs, a partir del segon.
- b) Es deixa tota una línia en blanc abans de començar un paràgraf nou.

perquè són el resultat de la interferència d'una altra llengua («coneixo» per *conec*; «tenir que fer» per *haver de fer*; «acera» per *vorera*; «provar» una menja per *tastar*, etc.), els vulgarismes (*fotre*, *clapar*, *pencar*, *emprenyar*...) i les formes col·loquials considerades incorrectes per la normativa («dingú» per *ningú*, «an ell» per *a ell*, «se va atxecar» per *es va aixecar*, etc.).

- c) La **pronunciació** i l'**ortografia**. La pronunciació i l'ortografia constitueixen el vestit del text: és el que primer percep el receptor. Pel que fa a la pronunciació, cal articular correctament els sons, vocalitzar i fer les corbes melòdiques pertinents. Pel que fa a l'ortografia, un bon text ha de complir les regles ortogràfiques (la correcta transcripció dels sons, l'accentuació i la dièresi).

La presentació

Per saber si un text té la presentació adient, ens hem de fixar en aquests punts:

- a) El **domini de la veu**. Principalment en una xerrada en públic, cal utilitzar un volum de veu adequat, fer les pauses i les entonacions per marcar les parts del text i, en definitiva, fer atractiu el discurs.
- b) La **cal·ligrafia** i la **disposició** del text. Qualsevol text escrit ha de ser perfectament llegible i ha de complir les normes bàsiques que fan referència als marges, els títols, els paràgrafs, etc.
- c) El **format**. Alguns documents administratius (una instància, un recurs...) exigeixen formats característics que cal respectar. Igualment un treball acadèmic, a part de la introducció, el cos i les conclusions, ha de presentar l'índex, la paginació, la bibliografia, les notes a peu de pàgina, etc.

L'estil personal

Quan parlem o escrivim fem ús d'una sèrie de recursos expressius que caracteritzaran l'estil del nostre text. Per copsar l'estil d'un text, ens hem de fixar en:

- a) La **riquesa** i la **precisió lèxica**. La qualitat del lèxic es demostra amb l'ús de mots específics, la variació i la genuïnitat. Els diccionaris de sinònims i antònims són una eina molt eficaç per trobar el terme just que cal usar en un determinat context, com també per evitar la repetició d'una mateixa paraula en frases seguides. D'altra banda, els diccionaris bilingües ens informen del terme adequat que equival al d'una altra llengua, d'acord amb el context.
- b) La **variació sintàctica**. La qualitat sintàctica es demostra a través de la redacció fluida, la variació de connectors, l'ús d'apòsicions... Cal remarcar, en aquest punt, la importància dels signes de puntuació, ja que faciliten en gran mesura la correcta comprensió del text escrit.
- c) Els **recursos retòrics**. La utilització de recursos retòrics (metàfora, personificació, ironia...) ens permetrà elaborar textos literaris, en els quals té una gran importància l'estil personal. Tanmateix els recursos retòrics no són exclusius dels textos literaris pròpiament dits. Recordem que aquests recursos també s'utilitzen en textos amb finalitat persuasiva, com ara en els anuncis publicitaris o en els discursos i els mítings polítics.
- d) L'**originalitat**. La pràctica constant, tant oral com escrita, permet a l'emissor aconseguir un to peculiar i un estil propi.